

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “สาวชช — ธรรมที่มีโทษ”

สาวชช เป็นคำภาษาบาลีอ่านว่า **สา - วัด - ชะ** มาจากคำว่า **สา** (เป็นไปกับ, มี) กับคำว่า **วชช** (โทษ) รวมกันเป็น **สาวชช** แปลว่า **ธรรมที่มีโทษ** เป็นคำที่มีความหมายที่ลึกซึ้งมาก เพราะกล่าวถึงสภาพธรรมที่เป็นอกุศลทั้งหมด เพราะอกุศลทั้งหมด หรือความชั่ว สิ่งที่ไม่ดีทั้งหมด ไม่เป็นประโยชน์เลย มีแต่เป็นโทษ นำมาซึ่งความทุกข์ความเดือดร้อนเท่านั้น

ข้อความในพระสูตรต้นปิฎก ขุททกนิกาย มหานิทเทส แสดงถึงความหมายของคำว่า **สาวชช** ไว้ดังนี้ คือ “**บทว่า สาวชชญจ ความว่า ธรรมมีโทษ คือ อกุศล**”

สิ่งที่มีจริง เป็นธรรม สิ่งที่มีจริง เป็นจริงอย่างไร ก็เป็นจริงอย่างนั้น ใครๆ ก็เปลี่ยนแปลงไม่ได้ เกิดขึ้นเป็นอย่างไร ก็เป็นอย่างนั้น จะเปลี่ยนสภาพธรรมอย่างหนึ่งให้เป็นอีกอย่างหนึ่งไม่ได้ เช่น เปลี่ยนเห็นให้เป็นอย่างอื่นไม่ได้ เปลี่ยนความดีให้เป็นความชั่วไม่ได้ เปลี่ยนความชั่วให้เป็นความดีไม่ได้ นี่คือความเป็นจริง พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เกื้อกูลให้มีความเข้าใจถูกต้อง เห็นถูกในสภาพธรรมที่มีจริงตามความเป็นจริง ว่าเป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ไม่ใช่เรา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน หากความเป็นสัตว์ บุคคล ตัวตนในสภาพธรรมแต่ละหนึ่งๆ ไม่ได้เลย

สิ่งที่มีจริง ซึ่งเป็นธรรมนั้น มีความหลากหลายมาก แต่เมื่อกล่าวโดยประมวลแล้ว ธรรมมี ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ **นามธรรม** (จิต สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์, **เจตสิก** สภาพธรรมที่เกิดประกอบพร้อมกับจิต, **พระนิพพาน** สภาพธรรมที่ดับทุกข์ดับกิเลส ไม่เกิดไม่ดับ) และ **รูปธรรม** (สภาพธรรมที่ไม่รู้อะไร) สิ่งที่มีจริงเหล่านี้ ทรงตรัสรู้โดยบุคคลผู้เลิศผู้ประเสริฐที่สุดในโลก คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพระองค์ทรงตรัสรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงแล้ว ทรงมีพระมหากรุณาแสดงธรรมเกื้อกูลแก่สัตว์โลกเพื่อเข้าใจสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง ซึ่งจะต้องมีการใช้คำเพื่อให้ผู้ฟังรู้ว่าพระองค์ตรัสถึงสิ่งใด เพื่อความเข้าใจของผู้ฟังอย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริง ถ้ากล่าวถึงธรรมมีโทษ ก็ต้องมุ่งหมายถึงอกุศลธรรมเท่านั้น อกุศลธรรมเป็นสภาพธรรมที่ไม่ดี ให้ผลเป็นทุกข์เท่านั้น ไม่นำประโยชน์อะไรมาให้เลย อกุศลธรรมก็เป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย เมื่อได้เหตุได้ปัจจัย อกุศลธรรมที่เคยได้สะสมมา ก็เกิดขึ้นเป็นไปในชีวิตประจำวัน ยกตัวอย่างเช่น ขณะโกรธ ชื่นเคืองใจ ไม่พอใจ เกิดแล้วตามเหตุปัจจัย ใครๆ ก็บังคับบัญชาไม่ได้ และถ้าโกรธมาก มีกำลังมากขึ้น ก็อาจจะไปทำร้ายเบียดเบียนคนอื่นได้ ทั้งนี้เพราะเคยสะสมความโกรธมาแล้ว, เวลาโลภะเกิด ก็มีความติดข้องต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพราะกิจหน้าที่ของโลภะ คือติดข้องต้องการ ถ้าไม่ได้ในทางที่ชอบ ก็แสวงหาในทางที่ผิด ตามความต้องการต้องการ เมื่อไม่ได้ตามที่ต้องการ ก็เกิดโทสะคือความไม่พอใจตามมาอีก แต่เมื่อได้มาตามที่ต้องการแล้ว ก็ต้องรักษาไว้อย่างดี กลัวสูญหาย ไม่อยากพลัดพรากไป เป็นเรื่องของอกุศลธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่มีโทษโดยตลอด ไม่นำมาซึ่งประโยชน์ใดๆเลยแม้แต่น้อย โดยมีรากลึกคือความไม่รู้ เพราะเหตุว่าอกุศลธรรมทั้งหลาย เกิดเพราะความไม่รู้

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว สิ่งที่จะเป็นเครื่องเกื้อกูลที่ดีที่สุดในชีวิต ก็คือพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ชีวิตของผู้ที่ได้ฟังพระธรรม ได้อบรมเจริญปัญญา เห็นคุณค่าของพระธรรม ถึงแม้ว่าจะยังไม่ได้ดับกิเลสอะไรๆ เลย อกุศลธรรมเกิดขึ้นเป็นปกติธรรมดา แต่ก็มีปัญญาที่ค่อยๆ รู้ขึ้น เข้าใจขึ้นในความเป็นจริงของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ ว่าเป็นธรรม เป็นสิ่งที่มีจริง เกิดขึ้นเป็นไปแล้วก็ดับไป พร้อมทั้งเห็นโทษของอกุศลที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง แล้วมีความละเอียดมีความเกรงกลัวที่จะถอยกลับจากอกุศล ชัดเกล้าให้เบาบางลง เพราะอกุศลของใคร ใครก็ชัดเกล้าให้ไม่ได้ นอกจากอาศัยความเข้าใจพระธรรมเท่านั้นจริงๆ เพราะถ้าไม่เริ่มชัดเกล้า นับวันก็ยิ่งจะพอกพูนสิ่งที่ไม่ดีมากขึ้น เป็นผู้ที่ย่างไกลแสนไกลจากความเป็นผู้มีโทษ เพราะบุคคลผู้มีโทษ กล่าวคือไม่มีอกุศลธรรมโดยประการทั้งปวง ก็คือพระอรหันต์เท่านั้น พระอรหันต์ไม่มีอกุศลธรรมใดๆ เกิดขึ้นอีกเลย กาย วาจา ใจ ไม่เป็นไปกับด้วยโทษใดๆ ทั้งสิ้น เพราะดับกิเลสทั้งหลายทั้งปวงได้หมดสิ้นแล้วนั่นเอง ดังนั้นจึงขาดการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมไม่ได้เลย เพราะความเข้าใจพระธรรมจะเป็นเครื่องอุปการะเกื้อกูลให้น้อมประพฤติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เว้นจากธรรมที่มีโทษ คืออกุศลธรรมทั้งหลายได้ เพราะเป็นไปไม่ได้ที่ปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูก จะนำพาไปในทางที่ผิด

ถ้าเห็นประโยชน์ของพระธรรม ฟังพระธรรม ก็เป็นผู้ที่กำลังเริ่มต้นในการสะสมความเข้าใจถูกเห็นถูก ซึ่งหนทางที่จะเดินต่อไปอีกยาวไกลมาก เพราะความลึกซึ้งของธรรม แต่ว่าถ้าไม่เริ่มเลย ก็จะไม่มีความถึง เพราะฉะนั้นถ้ามีการเริ่มต้นในหนทางที่ถูกต้องเท่าที่มีเหตุปัจจัยที่จะเป็นไปได้ในแต่ละชีวิต ก็เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะได้เริ่มสะสมปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูกเป็นที่พึงต่อไปจนกว่าปัญญาจะถึงความเจริญสมบูรณ์พร้อมได้ในที่สุด ซึ่งจะขาดหนึ่งขณะที่มีค่า คือขณะที่ได้เข้าใจถูกเห็นถูก ไม่ได้เลย.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗]